

Χόρχε Λουίς Μπόρχες

Las ruinas circulares

Τὰ κυκλικὰ ἐρείπια

Μεταφράζει ἡ

Maria - Rosa Garbero

καὶ ὁ Δημήτρης Καλοκύρης

And if he left off dreaming about you...

Through the Looking - Glass, VI.

Κανείς δὲν τὸν εἶδε ὅταν ξεμπάρκαρε μέσα στὴ σκοτεινὴ νύχτα, κανείς δὲν εἶδε τὸ κανὸ ἀπὸ μπαμποῦ πὺλ χώνονταν στὴν ἱερὴ λάσπη· μὰ, λίγες μέρες μετὰ, ὅλοι ξέρανε πὺς ὁ λιγομίλητος ἄνθρωπος ἐρχόταν ἀπὸ τὸ Νοτιά, κι ὅτι πατρίδα του εἶταν ἓνα ἀπὸ τ' ἀμέτρητα χωριά πὺ εἶναι στὰ πάνω νερά, στὴν ἄγρια πλευρὰ τοῦ βουνοῦ, ἐκεῖ πὺ ἡ γλώσσα ζενδὲν ἔχει ἀναμειχθεῖ μὲ τὰ ἑλληνικά, καὶ εἶναι σπάνια ἡ λέπρα. Λοιπὸν, ἐκεῖνη ἡ σκιά φίλησε τὴν ἱερὴ λάσπη, χωρὶς νὰ παραμερίσει (ἴσως χωρὶς νὰ αἰστανθεῖ) τὰ κοφτερά χαμόδεντρα πὺ τοῦ πληγῶναν τὴ σάρκα καὶ γλίστρησε, ζαλισμένος καὶ ματωμένος ὡς τὰ κυκλικὰ ἐρείπια πὺ στεφανώνει ἓν' ἄλογο πέτρινο ἢ ἓνας τίγρης, καὶ πὺ εἶχε κάποτε τὸ χρῶμα τῆς φωτιάς, καὶ τώρα, τὸ χρῶμα τῆς στάχτης. Αὐτὸς ὁ κύκλος εἶναι ὁ ναὸς πὺ κατασπάραξαν οἱ πυρκαγιές, παλιά, καὶ πὺ τὸ βαλτωμένο δάσος εἶχε βεβηλώσει καὶ πὺ τὸ θεὸ του, δὲν τιμοῦνε πιά οἱ ἄνθρωποι. Ὁ ξένος ξάπλωσε κάτω ἀπ' τὸ βᾶθρο. Τὸν ζῦπνησε ὁ ἥλιος ψηλά. Σιγουρευτήκε, χω-

ρὶς νὰ παραξενευτεῖ πὺς οἱ πληγές του εἶχαν γιατρευτεῖ· ἔκλεισε τὰ μάτια του καὶ κοιμήθηκε, ὅχι γιατί δὲν ἄντεχε τὸ σῶμα του, μὰ γιατί ἔτσι εἶχε ἀποφασίσει. Εἶξερε πὺς ἐκεῖνος ὁ ναὸς εἶταν ὁ τόπος πὺ ζητοῦσε ὁ ἀκατανίκητος σκοπὸς του. Εἶξερε πὺς τὰ πυκνὰ δέντρα δὲν μπόρεσαν νὰ στραγγαλίσουν, στὸ κάτω ποτάμι, τὰ χαλάσματα τοῦ ἄλλου ναοῦ, τῶν θεῶν πὺ κἀηκαν καὶ πέθαναν κι ἐκεῖνοι, καὶ εἶξερε, πὺς αὐτὸ πὺ ἐβίαζε, εἶταν ὁ ὕπνος. Γύρω στὰ μεσάνυχτα τὸν ζῦπνησε ἡ στριγγιὰ ἐνὸς πουλιοῦ. Χνάρι ἀπὸ ξιπόλητα ποδάρια, μερικά σῦκα κι ἓνα σταμνί, τὸν ἔκαμαν νὰ καταλάβει πὺς οἱ ἄνθρωποι τῆς περιοχῆς εἶχαν μὲ σεβασμὸ παραφυλάξει τὸν ὕπνο του, καὶ τοῦ ζητούσαν τὴν προστασία του, ἢ καὶ φοβόντουσαν ἀκόμη τὰ μάγια του. Ἐνῖσωσε σύγκροτο κι ἔφαξε στὰ γκρεμισμένα τειχιὰ κάτι σὰν κενοτάφιο καὶ σκεπάστηκε παράξενα φύλλα.

Ὁ σκοπὸς πὺ τὸν ὀδηγοῦσε δὲν εἶταν κάτι τὸ ἀπίθανο· μὰ ξεπερνοῦσε τὰ μέτρα τῆς φύσης. Ἦθελε νὰ ὀνειρευτεῖ ἓναν ἄνθρωπο: ἤθελε νὰ τὸν ὀνειρευτεῖ ὀλόκληρο, μὲ κάθε λεπτομέρεια, καὶ νὰ τὸν τοποθετήσει στὴν πραγματικότητα. Τοῦτος ὁ μαγικὸς σκοπὸς, εἶχε γεμίσει ὀλόκληρο τὸ χωρὸ τῆς ψυχῆς του. Ἄν τότε ρώταγε κανεὶς τ'ὄνομά του, ἢ κάτι τὸ χαρακτηριστικὸ ἀπὸ τὴν περασμένη του ζωὴ, δὲν θὰ ἔχε καταφέρει ν' ἀπαντήσει. Ὁ ἀκατοίκητος καὶ γκρεμισμένος ναὸς, τοῦ ταίριαζε, σὰν τὸ ἐλάχιστο τοῦ ὄρατοῦ κόσμου· κι ἀκόμη τὸ ὅτι εἶταν κοντὰ οἱ χωρικοί, πὺ εἶχαν ἀναλάβει νὰ καλύπτουν τίς λίγες ἀνάγκες του. Τὸ ρίζι καὶ τὰ φρούτα τῆς εἰσφορᾶς τους, εἶταν ἀρκετὴ τροφή

Jorge Louis Borges. Σπουδαιότατη μορφή τῆς λογοτεχνίας στὴν Ἀργεντινὴ σήμερα. Ἀπὸ τὸ 1921 ζωντάνεψε τὴν πνευματικὴν Ἀργεντινὴ μὲ δοκίμια καὶ μικρὲς διηγήσεις - καθὼς καὶ ποίηση. Δούλεψε πάνω σ' ἓνα νέο εἶδος διήγημα, τὸ Fiction, κάτι σὰν μεταφυσικὴ φαντασία στὸ χῶρο τῆς φανταστικῆς λογοτεχνίας, πὺ πολλὰς φορὲς ἔχει ὀμοίότητες μὲ τὸ θριλερ. Μέσα ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Μπόρχες κινούμεστε σ' ἓνα χῶρο σχετικῶν ἀξιών, ὅπου τὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο ἀλλάζει διαρκῶς ὑπόσταση.

Ἐὰν κυκλικὰ ἐρείπια», πὺ μεταφράστηκαν ἀπὸ τὸ πρωτότυπο, ἀνήκουν στὸν τόμο «Ficciones», Μπουένος Ἀίρες 1945. M. R.G.

για τὸ κορμί του, πού εἶταν ταγμένο σ' ἓνα μοναχὰ σκοπὸ, τὸν ὕπνο καὶ τὸ ὄνειρο.

Στὴν ἀρχὴ τὰ ὄνειρα εἶταν ἀσυνάρτητα· λίγο μετὰ ἔγιναν διαλεκτικῆς φύσης. Ὁ ξένος ὄνειρευόταν τὸν ἑαυτό του στὸ κέντρο ἑνὸς κυκλικοῦ ἀμφιθέατρου, πού εἶταν κατὰ κάποιον τρόπο ὁ καμμένους ναός. Νέφελα σιωπηλοὶ μαθητὲς πῆζαν τὶς κερκίδες. Τὰ πρόσωπα τῶν τελευταίων ἀπ' αὐτούς, κρέμονταν πολλοὺς αἰῶνες μακριά, σὲ ὕψη ἀστρικά· μὰ ξεχωρίζαν ὀλοκάθαρα. Ὁ ἄνθρωπος τοὺς δίδασκε ἀνατομία, κοσμογραφία, μαγεία: τὰ πρόσωπα ἄκουγαν ἀχόρταγα, καὶ προσπαθοῦσαν ν' ἀπαντήσουν μ' ἐξυπνάδα, λὲς καὶ μαντεύαν τὴ σημασία τούτης τῆς ἐξέτασης, πού θὰ ἐλευθέρωνε κάποιον τους ἀπὸ τὴ φύση τοῦ φάσματος, παρεμβάλλοντάς του στὸν πραγματικὸ κόσμον. Ὁ ἄνθρωπος, στὸν ὕπνον καὶ στὴν ἀγρύπνια του, μελετοῦσε τὶς ἀπαντήσεις τῶν φαντασμάτων του, χωρὶς ν' ἀφήσει νὰ τὸν ξεγελάσουν ὕπουλα, μαντεύοντας μὲς στὴν ἀμηχανία τους μιὰ ἐξυπνάδα πού διαρκῶς αὐξανόταν. Ἐψαχνε μιὰ ψυχὴ πού θ' ἄξιζε νὰ μπεῖ μὲς στὸν κόσμον.

Ἐνιά, δέκα νύχτες ἀργότερα κατάλαβε μὲ πίκρα, πῶς τίποτα δὲν μπορούσε νὰ περιμένει ἀπὸ κείνους τοὺς μαθητὲς πού δέχονταν παθητικὰ τὸ μάθημά του, κι ἀκόμη κι ἀπὸ κείνους πού ρισκάριζαν, καμιά φορά, μιὰ λογικὴ ἀντιλογία. Οἱ πρῶτοι, ἂν καὶ μπορούσες νὰ τοὺς συμπαθήσεις ἢ νὰ ἐκτιμήσεις τὴν ἀξία τους, δὲν εἶταν τέλεια ἄτομα ἀκόμη· ὅσο γιὰ τοὺς ἄλλους, λιγὰκι μόνο «προϋπῆρχαν» περισσότερο. Ἐνα ἀπόγεμα (τώρα καὶ τ' ἀπογέματα εἶτανε στὴν κυριαρχία τοῦ ὕπνου, τώρα δὲν ξαγρυπνοῦσε παρὰ δύο ὥρες τὰ χαράματα) σκόλασε γιὰ πάντα τὸ μεγάλο φανταστικὸ σχολεῖο του, κι ἔμεινε μ' ἓνα μόνο μαθητὴ. Εἶταν ἓνα σιωπηλὸ παιδί, κιτρινωπὸ, δύσκολο μερικὲς φορές, ἓνα παλικάρι μ' ὄψη φοφερτῆ, ὅμοια μὲ τὴ μορφή αὐτοῦ πού τ' ὄνειρευόταν. Γιὰ πολὺν καιρὸ δὲν τὸν τάραξε ἡ ἀπότομη ἐξαφάνιση τῶν συμμαθητῶν του· κι ἡ πρόοδός του, μετὰ ἀπὸ λίγα ἰδιωτικὰ μαθήματα, ἔκαμε τὸ δάσκαλο νὰ ἐκπλαγῆ. Ὅμως ἡ καταστροφή δὲν ἄργησε. Ὁ ἄνθρωπος, μιὰ μέρα, ἀνατέλλοντάς ἀπ' τὸν ὕπνον του σὰν ἀπὸ μιὰ γλοιώδη ἔρημον, μὲσα στὸ

ἄδειο φῶς τοῦ ἀπογέματος, πού μπερδεύε ἀξάφνα μὲ τὴν αὐγὴ, κατάλαβε ὅτι δὲν εἶχε ὄνειρευτεῖ. Ὅλη τὴ νύχτα κι ὅλη τὴ μέρα, ἡ ἀνυπόφερτη λάμψη τῆς ἀγρύπνιας τὸν περιτύλιγε. Ἦθελε νὰ ἐξερευνήσει τὸ δάσος, νὰ ἐξαντληθεῖ· μὰ μοναχὰ πού πρόλαβε μὲσα σὲ θάμνους κώνειου καὶ ριπίσματα ἀδύναμου ὕπνου, ραβδωμένα μὲ φευγαλέα συνηθισμένα ὄραματα: ἄχρηστα. Τοῦ ἴρθε νὰ ξανασυγκεντρώσει τὴν τάξη του καὶ μόλις πού πρόφτασε νὰ φωνάξει δυὸ τρία παραγγέλματα, καὶ οἱ μορφὲς παραμορφώθηκαν καὶ σβήσαν. Στὴν ἀτέλειωτη ἀγρύπνια του δάκρυα ὀργῆς τοῦ τυρπολοῦσαν τ' ἀρχαία μάτια.

Κατάλαβε πῶς ἡ ἀπόφαση νὰ μορφοποιήσῃ τὴ συγκεκριμένη ὕλη τοῦ ὄνειρου, εἶναι τὸ πῶς δύσκολο πού μπορεῖ νὰ κάμει κανεὶς, ἔστω κι ἂν μπορέσει νὰ διεισδύσει σ' ὅλα τὰ αἰνίγματα τῆς ἀνώτατης καὶ τῆς κατώτατης τάξης πραγμάτων: πῶς δύσκολο ἀπ' τὸ νὰ πλέξεις ἀπὸ ἄμμο ἓνα σκοινί, ἢ νὰ κόψεις νόμισμα τὸ πρόσωπο τ' ἀνέμου. Κατάλαβε πῶς μιὰ ἀποτυχία, στὴν ἀρχὴ, δὲν μπορεῖς νὰ τὴν ἀποφύγεις. Ὑποσχέθηκε στὸν ἑαυτό του νὰ ξεχάσει τὴν τεράστια παραίτηση πού τὸν ἔκαμε νὰ χάσει στὴν ἀρχὴ τὸ δρόμο του, κι ἔψαξε ἄλλη μέθοδο ἐργασίας. Πρὶν νὰ τὴ δοκιμάσει, ἀφιερώθηκε ἓνα μῆνα στὴν ἀντικατάσταση τῶν δυνάμεων πού τοῦ ἔχε ἀντλήσει τὸ παραλήρημα. Ἄφησε κατὰ μέρος κάθε λογῆς προετοιμασία νὰ ὄνειρευτεῖ, κι ἀμέσως σχεδὸν μπόρεσε νὰ κοιμάται γιὰ ἓνα λογικὸ χρονικὸ διάστημα. Τὶς σπάνιες φορές πού ὄνειρευότανε στὸ διάστημα αὐτὸ, δὲν ἔδωσε προσοχὴ στὰ ὄνειρά του. Γιὰ νὰ πιάσει ξανά τὴ δουλιὰ, περίμενε νὰ γιομίσει ὀλότρελα ὁ δίσκος τοῦ φεγγαριοῦ. Τὸ ἀπόγεμα ἔκανε λουτρό καθαρμῶ στὰ νερὰ τοῦ ποταμοῦ, λάτρευε τοὺς ἀστρικούς θεοὺς, πρόφερε τὶς μυστικὲς συλλαβὲς ἑνὸς δυνατοῦ ὀνόματος, καὶ κοιμήθηκε. Σχεδὸν ἀμέσως, ὄνειρευότανε μιὰ ζωντανὴ καρδιά.

Τὴν ὄνειρεύτηκε γερτῆ, θερμὴ, μυστικὴ, στὸ μέγεθος γροθιάς, μὲ χρῶμα πορφυρὸ μὲς στὸ μισόφωτο ἑνὸς κορμιοῦ ἀνθρώπινου δίχως φύλο, δίχως πρόσωπο. Τὴν ὄνειρεύτηκε δεκατέσσερις λαμπερὲς νύχτες προσέχοντας στοργικὰ τὴν κάθε λεπτομέρεια. Καὶ κάθε νύχτα, τὴν ἔβλεπε

καθαρότερα. Δέν τήν ἀγγιζε, μονάχα ἐπιθεβαί-
ωνε τήν παρουσία της, τήν μελετούσε, και τήν
διόρθωνε μέ τὸ βλέμμα. Τήν ἐνωθε, τή ζούσε
ἀπὸ διάφορες ἀποστάσεις, ἀπὸ διάφορες ὀπτικές
γωνίες. Τῆ δέκατη τέταρτη νύχτα ἀκούμπησε
ἀπαλὰ τήν πνευμονική ἀρτηρία μέ τὸ δείχτη
τοῦ χεριοῦ, κι ὕστερα ὅλη τήν καρδιά, ἀπ' ἔξω
πρὸς τὰ μέσα. Ἡ ἐξέταση τὸν ἱκανοποίησε. Μιά
νύχτα, ἐπίτηδες, δέν τήν ὄνειρεύτηκε. Μετὰ τήν
ξαναπῆρε, τήν καρδιά, ἐπικαλέστηκε τ' ὄνομα
ἐνὸς πλανήτη, κι ἄρχισε νὰ ὄνειρεύεται ἄλλα
κομμάτια τοῦ κορμοῦ. Πρὶν ἕνα χρόνο ἔφτασε
στὸ σκελετό, στὰ βλέφαρα. Τὰ ἀναριθμητα μαλ-
λιὰ εἶτανε ἴσως ἢ πιὸ δύσκολη δουλιὰ. Ὀνει-
ρεύτηκε ἕναν ἄντρα ὀλόκληρο, ἕνα παλικάρι,
ποῦ ὅμως δέν σηκώνονταν, οὔτε μιλοῦσε, μήτε
ἄνοιγε τὰ μάτια του. Νύχτα τῆ νύχτα, τὸν ὄνει-
ρεύονταν κοιμισμένο.

Στὶς γνωστικὲς κοσμογονίες, οἱ δημιουργοὶ
πλάθουν ἕναν κοκκινωπὸ Ἀδὰμ, ποῦ δέν μπορεῖ
νὰ σηκωθεῖ. Τόσο χοντροφτιαγμένος και πρω-
τόγονος ὅπως κι ἐκεῖνος ὁ Ἀδὰμ ποῦ φτιάχτηκε
ἀπὸ λάσπη, εἶταν και τοῦτος ὁ Ἀδὰμ, τοῦ ὄνει-
ρου ποῦ ἔφτιαξαν οἱ νύχτες τοῦ μάγου. Ἐ-
να ἀπόγεμα, κατὰστρεψε σχεδὸν ὀλόκληρο τὸ
ἔργο του, ἀλλὰ μετάνιωσε. (Θὰ ἔταν καλύτερα
νὰ τὸ ἔχε καταστρέψει). Ἐχοντας ἐξαντλήσει
τις ἐπικλήσεις του στὶς θεότητες τῆς γῆς και
τοῦ ποταμοῦ, πέφτει στὰ πόδια τοῦ ἀγάλματος,
ποῦ εἶταν ἴσως τίγρης ἢ ἴσως εἶταν ἄλογο, και
ζήτησε βοήθεια ἀπὸ τήν ἀγνωστη δύναμή του.
Τ' ὄνειρεύτηκε τρέμοντας: δέν εἶταν ἕνας ἄ-
γριος μπάσταρδος τίγρης, ἢ ἄλογο, μὰ ταυ-
τόχρονα και τὰ δυὸ ἄγρια ὄντα, κι ἀκόμα ἕνας
ταῦρος, ἕνα τριαντάφυλλο, μιὰ καταιγίδα. Αὐ-
τὴ ἢ πολλαπλὴ θεότητα, τοῦ ἀποκάλυψε πὼς τὸ
γῆινο ὄνομά της εἶταν Πῦρ, ὅτι σ' αὐτὸν τὸν
κυκλικὸ ναὸ (και σ' ἄλλους παρόμοιους του),
τοῦ κάμανε θυσίες και τὸν λάτρεψαν, και ὅτι
μέ τρόπο μαγικὸ θὰ ἔδινε ζωὴ στὸ φάσμα τοῦ
ὄνειρου του, ἔτσι ποῦ ὅλοι, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἴδιο
αὐτὸν ποῦ τ' ὄνειρεύτηκε κι ἀπὸ τήν ἴδια
τῆ φωτιά, νὰ τὸν περνοῦν γιὰ ἄνθρωπο, ἀπὸ
σάρκα και ὀστά. Τὸν διάταξε νὰ τότε στείλει
νὰ μαθητέψει στὶς τελετὲς ποῦ γίνονταν στοῦ
ἄλλου ναοῦ τὰ χαλάσματα, ποῦ οἱ πυραμίδες

τοῦ ὀρθώνονταν στὰ κάτω νερά, γιὰ νὰ ὑπάρχει
μιὰ φωνὴ νὰ τὸν δοξάζει σ' ἐκεῖνο τὸ ἐρειπω-
μένο χτίριο. Στὸν ὕπνο αὐτουνοῦ ποῦ ὄνειρεύον-
ταν, αὐτὸς ποῦ ὄνειρεύτηκε, ζύπνησε.

Ὁ μάγος ἐτέλεσε τὶς διαταγές. Ὅρισε μιὰ
προθεσμία (τοῦ τελικὰ διάρκεσε δυὸ χρόνια)
γιὰ νὰ τοῦ ἀποκάλυψει τὰ μυστικὰ τοῦ κόσμου
και τῆ λατρεία τῆς φωτιᾶς. Μέσα του πονοῦσε
νὰ τὸν ἀποχωριστεῖ. Και μέ τὸ πρόσχημα τῆς
παιδαγωγικῆς ἀναγκαιότητος, παράτεινε μέρα
τῆ μέρα τὶς ὥρες ποῦ ἀφιέρωνε στὸν ὕπνο. Ἀ-
κόμη ξανάφτιαξε τὸν ὄμο τὸ δεξί, ποῦ τοῦ φαι-
νότανε πὼς εἶτανε λειψὸς λιγάκι. Μερικὲς φο-
ρὲς, τὸν ἀνησυχούσε ἢ ἐντύπωση, πὼς ὅλα τοῦ-
τα εἶχαν γίνεῖ πιά. . . Γενικά, οἱ μέρες του εἶ-
ταν εὐτυχισμένες· σὰν ἔκλεινε τὰ μάτια του σκε-
φτότανε: Τώρα θὰ βρεθῶ μέ τὸ γιό μου.

Ἡ, πιὸ σπάνια: Ὁ γιὸς ποῦ γέννησα μέ πε-
ριμένει, και δέν ὑπάρχει ἂν δέν βρισκομαι ἐκεῖ.

Σιγὰ σιγὰ ἄρχισε νὰ τὸν συνηθίζει στὴν πραγ-
ματικότητα. Κάποτε τὸν διάταξε νὰ στήσει
μιὰ σημαία σὲ μιὰ μακρινὴ κορφή. Τὴν ἄλλη
μέρα ἢ σημαία ἀνέμιζε ἀπάνω στὴν κορφή.
Δοκίμασε ἄλλα πειράματα παρόμοια, κάθε φο-
ρὰ και πιὸ παράτολμα. Μὲ πείρα πιά κατάλα-
βε, ὅτι ὁ γιὸς του εἶτανε ἔτοιμος νὰ γεννηθεῖ,
και ἴσως μάλιστα ν' ἀδημονούσε. Κεῖνῃ τῆ νύ-
χτα, τὸν φίλησε γιὰ πρώτη φορά, και τὸν ἔ-
στειλε στὸν ἄλλο ναὸ, στὰ ἑρείπια ποῦ ἀσπρί-
ζουνε στὸ κάτω ποτάμι, ὕστερα ἀπὸ πολλὲς λευ-
γες βάλτους και δάσος πυκνὸ. Πρὶν (γιὰ νὰ μὴν
καταλάβει ποτὲ πὼς εἶταν πλάσμα ὄνειρου και
νὰ πιστεῦει τὸν ἑαυτὸ του ἄνθρωπο σὰν τοὺς ἄλ-
λους) τοῦ ἐμφυσᾷ τὴ λησμονιά τοῦ χρόνου τῆς
μαθητείας του.

Τὴ νίκη και τὴν ἡρεμία του, θόλωνε ἢ ἀνία.
Τὰ δειλινὰ και τὰ χαράματα, προσκύνανε τὴν
πέτρινη μορφή, και φαντάζονταν πὼς ὁ ὄνειρι-
κὸς του γιὸς τελούσε παρόμοιες τελετὲς, σὲ ἄλλα
κυκλικά ἑρείπια, στὰ κάτω νερά. Τῆ νύχτα δέν
ὄνειρευότανε, ἢ ὄνειρεύονταν σὰν ὅλους τοὺς ἄν-
θρώπους. Ἀντιλαμβάνονταν τοὺς ὠχρούς ἤχους
και τὶς μορφές τοῦ σύμπαντος: κι ὁ γιὸς του,
ἀπόμακρα, τρεφόταν ἀπ' αὐτὲς τὶς ἐλαττώσεις
τῆς ψυχῆς του. Ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς του εἶχε
συμπληρωθεῖ. Παραμένει σ' ἕνα εἶδος ἔκστα-

σης. Ύστερα από καιρό, πού άλλοι άφηγητές της ιστορίας του τόν μετράνε σέ χρόνια και άλλοι σέ πενταετίες, δυό κουπλάτες τόν ξυπνήσαν τά μεσάνυχτα. Δέν μπόρεσε νά δει τά πρόσωπά τους, αλλά τού μίλησαν γιά κάποιον μάγο από τó Νοτιά, πού μπόραγε νά περπατάει στή φωτιά δίχως νά καίγεται. Ο μάγος άξαφνα θυμήθηκε τά λόγια τού θεοῦ. Θυμήθηκε πώς άπ' όλα τά όντα πού άποτελοῦν τó σύμπαν, μονάχα ή φωτιά εΐταν πού εΐξερε πώς εΐταν φάντασμα ό γιός του. Τούτη ή θυμήση, πού τόν ήρέμιζε στήν άρχή, τώρα τόν τυραννοῦσε. Φοβότανε μή συλλογιστεΐ ό γιός του κείνο τó υπερφυσικό του προνόμιο, κι ανακάλυψε τήν πραγματική του φύση: ένα εΐδωλο. Τό νά μήν εΐσαι άνθρωπος μά προβολή τού όνειρου άλλου άνθρώπου. . . Φοβερή ταπεινώση, ΐλιγγος!

Κάθε πατέρας νιάζεται γιά τά παιδιά πού γέννησε (πού εΐπτεψε) σέ ένα άπλό σύμπλεγμα ή σέ μιá στιγμή ευτυχίας. Εΐναι φυσικό λοιπόν νά φοβάται ό μάγος γιά τó μέλλον τού γιού του, κείνου πού τόν μελέτησε, έντερο με έντερο, κάθε χαρακτηριστικό ξεχωριστά σέ χίλιες και μιá μυστικές νύχτες.

Οΐ λογισμοΐ του σάθηξαν άπότομα, άν και

τό τέλος τους τó είχαν προμηνύσει κάποια σημάδια. Και πρώτα (μετά από μεγάλη ξηρασία) ένα σύννεφο μακριγό άπάνω σ' ένα βουνό, ανάλαφρο σαν πουλί. Ύστερα, κατά τó νοτιά, ό ουρανός πού εΐχε τó χρώμα τó μενεξελί, όπως τά οῦλα τής λεοπαρδαλης. Μετά ή καπνιά, πού σκούριασε τó μετάλλο τής νύχτας. Μετά ό πανικός τών θηρίων πού φεύγαν. Γιατί γίνηκε πάλι ό,τι εΐχε γίνει πολλούς αΐωνες πριν. Τά έρείπια τού ιεροῦ τής φωτιάς, πυρπολήθηκαν. Και μιάν αυγή χωρίς πουλιά, ό μάγος εΐδε νά κυλάει, κυκλώνοντας τά τείχη, ή φωτιά. Προς στιγμήν σέφτηκε νά καταφύγει στά νερά, μά ύστερα, κατάλαβε πώς ό θάνατος έρχόταν νά στεφανώσει τά γερατιά του και νά τόν άπαλλάξει από τά έργα του. Περπάτησε προς τά λεπΐδια τής φωτιάς. Μά αυτά, δέν δάγκωσαν τή σάρκα του, αυτά τόν χάιδεψαν και τόν πλημμύρισαν χωρίς νά τόν κεντίσουν και νά τόν κάψουν. Άλαφρωμένος, έντρομος, ταπεινός, κατάλαβε ό,τι κι αυτός εΐτανε όνειρο, πού κάποιος άλλος τó όνειρευόταν.

Jorge Louis Borges

τραμ/2

ΟΔΥΣΣΕΑ ΕΛΥΤΗ

Θάνατος και Ανάστασις
του

Κωνσταντίνου Παλαιολόγου

Άνέκδοτο Κείμενο